

SUOMENRUOTSA- LAISET JA MUUT- TOLIIKE

VTM Arja Munter on vuosina 1980-1981 tehnyt 7 Läntisen Uudenmaan Seutukaavaliiton alueella sijaitsevan kunnan elinolosuhte- ja muuttohalukuustutkimuksen, jonka yhteydessä kerättyyn aineistoon oheinen artikkeli perustuu. Varsinainen tutkimus tullaan julkaisemaan ruotsinkielisenä Svenska Litteratursällskapet i Finland Nämnd för Samhällsforskning'in sarjassa kuluvan syksyn aikana.

Suomen historiassa ja kulttuurillisessa kehityksessä on maan ruotsinkielisellä väestöosalla ollut huomattava merkitys. Nykyään suomenruotsalaisten osuus on suurin Ahvenanmaalla, Uudellamaalla - erityisesti sen läntisissä ja itäisissä osissa - ja Pohjanmaalla. Maamme rannikkoseuduille ja saaristoon on muodostunut jokseenkin selvärajaiset ruotsinkieliset alueet.

Vielä vuonna 1880 suomenruotsalaisia oli yli 14 prosenttia väestöstä, mutta kieliryhmän koko on jatkuvasti supistunut. Ruotsinkielisten määrän vähenemiseen ovat vaikuttaneet mm. alhainen syntyvyys ja suomenkielistyminen, mutta erityisen suuri sekä välitön että välillinen merkitys on ollut suomenruotsalaisten vilkkaalla maastamuutolla. Tällä hetkellä ruotsinkielisiä on enää vain noin 6 % väestöstä.

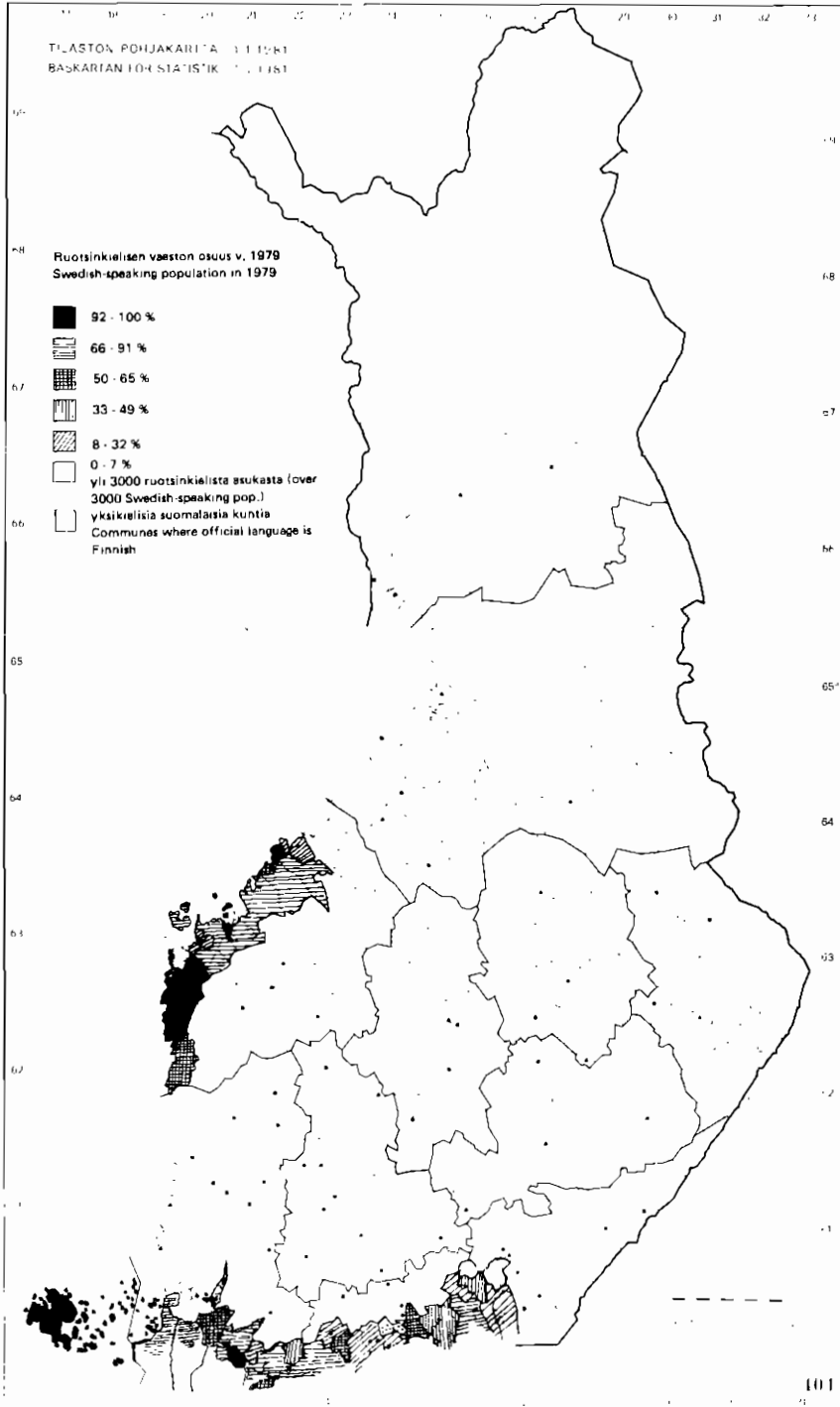
Ruotsinkielisten maastamuutto

Suomenruotsalaisella siirtolaisuudella on vahvat ja pitkät perinteet. Varhaisen Ruotsiin suuntautuneen siirtolaisuuden lähtöaluet olivat pääasiassa ruotsinkielisiä seutuja. Kun vuosien 1870-1930 välisenä aikana Suomesta muutti ulkomaille noin 400 000 kansalaista, oli maastamuuttaneista joka viides ruotsinkielinen, joten he olivat huomattavasti yliedustettuina siirtolaisvirrassa, sillä ryhmän osuus maan väestöstä väheni kyseisellä ajanjaksolla 15 %:sta 10 %:iin. Myös sotien jälkeisessä maastamuutossa ruotsinkielisten osuus on ollut huomattava, erityisesti heti toista maailmansotaa seuranneina viitena vuotena, jolloin siirtolaisista lähes puolet oli ruotsinkielisiä.

Ruotsin asema siirtolaisuuden kohdemaana

Ruotsinkieliset ja kaksikieliset kunnat ruotsinkielisen väestön mukaan v. 1979
Swedish-speaking and communes with two official languages by Swedish-speaking population
in 1979

(Finlanssvenska rapport 2. Utgiven av Svenska Finlands Folkting. January 1981, s. 24)

vahvistui 1960- ja 1970-luvuilla, tosin viime vuosikymmenen jälkipuoliskolla Norjaan muutto lisääntyi. Samalla siirtolaisuuden luonteessa tapahtui muutoksia. Ajanjaksona 1961-70 Suomesta muutti Ruotsiin yli 200 000 henkilöä, joista noin 80 000 muutti vuosina 1969-70. Vilkkainta muuttoliike Ruotsiin oli suomenruotsalaisilta alueilta aina 1960-luvun puoliväliin saakka, minkä jälkeen siirtolaisuuden painopiste siirtyi maamme pohjoisiin osiin. Viime vuosina Ruotsiin lähtevien määrä on ollut suurin Uudellamaalla, mutta edelleen Pohjois-Suomen suhteelliset väestömenetykset maastamuuton vuoksi ovat suurimmat. Taulukossa 1 on esitetty siirtolaisuuden kehitys ajanjaksolla 1970-79 myös ruotsinkielisten osalta.

TAULUKKO 1. Muuttoliike Pohjoismaihin ja nettosiirtolaisuus Pohjoismaihin vuosina 1970-79

Vuosi	Maastamuutto Yhteensä abs.	Ruotsinkiel. %	Netto- siirtolaisuus abs.	% väki- keski- luvust.	Netto- siirtolaisuus, ruots.k. abs.
1970	40 554	7.6	-31 346	-6.8	-2 161
1971	16 421	9.3	497	0.1	-146
1972	11 124	11.4	4 973	1.0	464
1973	9 358	11.9	5 624	1.2	477
1974	10 566	12.4	451	0.0	-137
1975	11 147	11.5	-5 589	-1.1	-691
1976	15 772	14.5	-10 457	-2.2	-1 584
1977	15 402	16.6	-9 967	-2.1	-1 930
1978	12 817	15.8	-7 696	-1.5	-1 370
1979	13 793	14.1	-6 073	-1.2	-996

Lahteet: Svenska emigrationskommitténs delbetänkande 1979, SOPEMI-raportti 1980

Vuosien 1970-79 välisenä aikana ruotsinkielisten osuus muihin Pohjoismaihin muuttaneista oli vähäisin siirtolaisuuden huippuvuonna 1970, mutta kasvoi tasaisesti aina vuoteen 1977 asti. Kuten maastamuuttoalttius myös suomenruotsalaisten nettosiirtolaisuus on ollut suurempi kuin suomenkielisten. Ruotsinkielisten muuttotase oli positiivinen ainoastaan kahtena vuotena, vaikka

koko pohjoismaisen muuttoliikkeen osalta maahanmuuttajien määrä oli maastamuuttajien määrää suurempi neljänä vuotena, vv. 1971-74.

Maastamuuton vilkauteen vaikuttavia tekijöitä

Suomenruotsalaisten suomenkielisiä suurempaan muuttoalttuteen on löydettävissä useita syitä. Ruotsinkielisille eivät mahdolliset kielivaikkeudet muodosta muuttoa hillitsevää tekijää ja sopeutumista Ruotsiin edesauttaa kielen hallitsemisen lisäksi myös kulttuurilliset yhtäläisyydet kantaväestön kanssa. Tämä vaikuttaa myös nettosiirtolaisuuteen, sillä suomenkielillä juuri sopeutumattomuus tulomaahan on merkittävä paluumuuttoon johtava tekijä. Myös ruotsinkielisten alueiden maantieteellinen asema naapurimaahan helpottaa sekä tietojen saantia että muuton konkreettista toteuttamista. Muuttoperinteen johdosta useilla suomenruotsalaisilla asuu omaisia tai ystäviä Ruotsissa ja nämä sosiaaliset siteet lisäävät muuttohalukkuutta. Näin tapahtuu kuitenkin vain siihen asti, kun muuttoliikkeen väestölliset edellytykset lähialueella ovat olemassa.

Suomenruotsalaisten on katsottu muuttavan suomenkielisiä useammin kotimaan työntekijöiden vaikutuksesta; esimerkiksi Ruotsin työllisyystilanteella ei ole merkittävää vaikutusta ruotsinkielisten muuttohalukkuuteen. Vaikeana työllisyysvuonna 1978 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan suomenruotsalaiset olivat kuitenkin suomenkielisiä maastamuuttajia harvemmin pakkomuuttajia: työttömyyden tai sen uhan vuoksi muuttaneita. Huononakin työllisyysvuonna ruotsinkielisillä muut työhön liittyvät seikat esiintyivät muuton syinä yhtä usein kuin työttömyys tai sen vaara. Tällaisia tekijöitä olivat Suomen huonot ansiomahdollisuudet, työolot, ilmapiiri työpaikalla sekä halu kehittää ammattitaitoa. Mainittuja seikkoja voidaan pitää työntekijöinä, mutta niihin sisältyy hyvin voimakkaasti myös vetotekijä: odotukset paremmista ansioista, työoloista, ilmapii-ristä ja uralla etenemisestä.

Muuttotraditioon tutkimuksessa viittasi sukulaisten ja tuttavien muuton suurempi merkitys ruotsinkielisten kuin suomenkielisten muuttopäätöksessä. Ruotsinkielisistä erityisesti naisilla avioitumisaikheet ruotsalaisen kanssa sekä muut henkilökohtaiset tekijät olivat vaikuttaneet muuttopäätöksen syntymiseen. Arvioiden mukaan tunne- ja perheystistä muuttaminen tulee yleistymään suomenruotsalaisten keskuudessa. Muuttoliikkeen seurauksena saattaa pääosa henkilöiden sosiaalisesta verkostosta olla Ruotsissa ja kieliryhmäidentiteetin ollessa voimakas voi sosiaalisten kontaktien luominen suomenkielisiin olla vaikeaa. Tällöin joissakin elämäntilanteissa saatetaan sosiaalisesti turvalliseksi vaihtoehdoksi kokea muutto Ruotsissa asuvien ystävien läheisyyteen.

Ruotsinkielisten maassamuutto

Maastamuuton viikkauteen suomenruotsalaisten keskuudessa vaikuttaa myös se, ettei heillä aina ole edellytyksiä pääasiallisesti kielellisistä syistä muuttaa maan rajojen sisäpuolella halutessaan esimerkiksi edetä ammattiuralla. Tähän viittaa ruotsinkielisten huomattavasti vähäisempi maan sisäinen muuttoliike verrattuna koko väestön maassamuuttoon. Tosin vain harvoin suomenruotsalaisten Ruotsiin muuton motiivina ovat olleet kielivaikeudet, joskin ne eräissä tapauksissa ovat olleet muuttopäätöstä vahvistavana tekijänä ja vain harva Ruotsiin muuttanut suomenruotsalainen ei osaa ollenkaan suomea.

Maaseudulta kaupunkiin suuntautuneen muuttoliikkeen ollessa voimakkaimmillaan 1960-luvulla, keskimääräinen vuotuinen kunnasta toiseen muuttaneiden määrä 1000 asukasta kohti oli 48.4. Forsbergin suomenruotsalaisten maassamuuttajien määrästä tekemien arvioiden mukaan vastaavasti ruotsinkielisten muuttajien vuotuisiksi määräksi saadaan vain 31.5. Myös vuonna 1978 ruotsinkielisten maan sisäinen liikkuvuus oli alhaisempi kuin koko väestön: koko väestöstä oli kunnasta toiseen muuttaneita 38 promillea ja ruotsinkielisistä 28 promillea.

Sen lisäksi, että suomenruotsalaisten liikkuvuus kunnasta toiseen on vähäistä heidän muuttonsa ovat useammin asuinläänin sisällä tapahtuvia asuinpaikkakunnan vaihtoja kuin muuttoliikkeessä yleensä. Esimerkiksi vuonna 1978 kaikista maassamuuttaneista oli läänin sisällä muuttaneita 64 %, mutta ruotsinkielisistä 79 %. Taulukossa 2 on esitetty läänien sisäinen muuttoliike vuonna 1978.

TAULUKKO 2. Läänien sisäisen muuttoliikkeen osuus kaikista muutoista lääneittäin vuonna 1978, ruotsinkieliset erikseen (%)

Lääni	Sisäinen muuttoliike, % kaikista muutoista	Ruotsinkielisten sisäinen muuttoliike, % kaikista ruotsink. muutoista
Uudenmaan lääni	75.5	85.3
Turun ja Porin lääni	69.0	54.2
Ahvenanmaa	81.5	71.6
Hämeen lääni	56.9	26.4
Kymen lääni	56.3	38.3
Mikkelin lääni	46.0	33.3
Pohjois-Karjalan lääni	50.9	66.7
Kuopion lääni	45.7	17.4
Keski-Suomen lääni	55.0	43.3
Vaasan lääni	66.9	84.7
Oulun lääni	62.1	11.1
Lapin lääni	61.1	40.9

Erityisesti maan etelä- ja lounaisosissa muuttot vuonna 1978 olivat asuinläänin sisällä tapahtuvia lähimuuttoja. Ruotsinkielisistä Vaasan ja Uudenmaan lääneissä asuvat muuttivat muita useammin toisaalle samaan läänin. Myös ahvenanmaalaisten ruotsinkielisten muutoista lähes kolme neljäsosa oli tapahtunut maakunnan sisällä. Kyseisissä lääneissä olevat suhteellisen suuret ja yhtenäiset ruotsinkieliset alueet mahdollistavat muuton naapurikuntaan esimerkiksi haluttaessa vaihtaa asuntoa ilman että samalla tapahtuu suuria muutoksia asuinympäristön kielellisessä ilmapiirissä.

Yhteenvedona voidaan todeta, että suomenruotsalaisten muuttoliike läänin sisällä oli yleisintä ruotsinkielisimmissä lääneissä ja vähäisintä niiden ruotsinkielisten keskuudessa, jotka asuivat suomenkielisimmillä alueilla. Pääasiassa suomenkielisillä alueilla mm. asumiseen liittyvät ongelmat pyritään ilmeisesti ratkaisemaan kunnassa muuton avulla. Mikäli muutto näiltä alueilta ulottui läänin ulkopuolelle, se yleisimmin suuntautui Uudellemaalle. Myös Turun ja Porin läänistä muuttaneista ruotsinkielisistä yli puolet oli siirtynyt Uudellemaalle ja vastaavasti Uudelta maalta muuttaneiden suosituin muuttokohde oli Turun ja Porin lääni. Toisella sijalla oli Vaasan lääni, mistä yleensä hakeuduttiin Uudellemaalle, mikäli muutettiin läänin rajojen ulkopuolelle.

Kokonaisuutena kuitenkin pohjoisten ja eteläisten ruotsinkielisten alueiden välinen muuttoliike oli vuonna 1978 varsin vähäistä. Kyseinen vuosi oli tosin erittäin poikkeuksellinen huonon työllisyystilanteen ja osaksi siitä johtuvan vähäisen maan sisäisen liikkuvuuden vuoksi. Oletusta alueiden välisestä vähäisestä liikkuvuudesta tukee mm. Sandlundin otantatutkimuksen tulokset, joiden mukaan 1950- ja 1960-luvuillakaan näiden alueiden välinen muuttoliike ei ollut merkittävää vaikka kieliesteitä alueiden väliselle liikkuvuudelle ei olekaan olemassa.

Maassamuuton rajoitukset

Pohjoisten ja eteläisten ruotsinkielisten alueiden välistä muuttoliikettä ehkäisevänä tekijänä on pidetty alueiden välistä maantieteellistä etäisyyttä ja alueiden välillä sijaitsevaa suomenkielistä aluetta. Suomenkielisellä vyöhykkeellä on ilmeisesti myös alueita kulttuurillisesti eristävä vaikutus, mikä on vä-

hentänyt kieliryhmän sisäistä kiinteyttä. Saattaa olla myös että alueet sekä kulttuurillisesti että kielellisesti murreseikoista johtuen muodostavat täysin erilliset yhteisöt. Tällöin ryhmäsidonnaisuus voi syntyä enemmän alueelliselta kuin kielelliseltä pohjalta, mikä vähentää niiden välistä vetovoimaa.

Maantieteellisesti pohjoisten ja eteläisten ruotsinkielisten seutujen väliseen muuttoliikkeeseen vaikuttaa myös niiden läheisyys naapurimaahan, johon sosiaaliset siteet perinteisesti ovat hyvät. Lisäksi muuttoliikkeeseen vaikuttavat alueiden väliset kehityserot kuten koko maassamuuttoonkin.

Yksilötasolla maan sisäiseen liikkuvuuteen vaikuttavat mm. kieliryhmäidentiteetin vahvuus kotiseutuun sitovana tekijänä ja kaksikielisyys resurssina, joka mahdollistaa siirtymisen myös suomenkielisille alueille. Kautpungeissa asuvien suomenruotsalaisten ollessa maaseudulla asuvia useammin kaksikielisiä heillä myös on periaatteessa suuremmat valinnanmahdollisuudet muuttokohteen suhteen sekä maassamuuton ja maastamuuton välillä.

Suomenruotsalaisten muuttoliikkeen tutkimuksessa on päähuomio kiinnitetty ruotsinkielisten siirtolaisuuteen ja maassamuuttoon jäänyt varsin vähälle huomiolle. Maassamuuton syvällisempi tutkiminen saattaisi kuitenkin auttaa suomenruotsalaisen siirtolaisuuden tutkimusta ja siirtolaisuuden olemuksen ymmärtämistä. Tilastoihin perustuvan tiedon perusteella voidaan sanoa, ettei maassamuutto ole ruotsinkielisille reaalinen vaihtoehto siirtolaisuudelle vaikka edellytyksiä maan sisäiselle liikkuvuudelle olisikin periaatteessa olemassa. Suomenruotsalaisten maassamuuton tutkimuksessa olisi otettava tilastollisten ja demograafisten lähestymistapojen lisäksi huomioon myös sosiologinen, kulttuuri- maantieteellinen, sosiolinguvistinen ja etnologinen aspekti.

Lähteet

- Finlandssvensk rapport 2. En statistisk rapport om finlandssvenskarna. Svenska Finlands Folkting, Helsingfors 1981.
- Forsberg, Karl-Erik, Finlandssvenskarnas 1970 - enligt folkräkning. Svenskbygden Nr 7 November 1973.
- Lundström, Karl-Johan, Tradition, selektivitet och diffusion i migrationen - en empirisk studie i Närpes kommun. Svenska Litteratursällskapet i Finland. Nämnd för samhällsforskning. Forskningsrapporter Nr 26. Åbo 1977.
- Munter, Arja, Julkisen työnvälityksen merkitys Ruotsiin muutossa ja siirtolaisten työhönsijoittuminen vuonna 1978. Työvoimaministeriö. Suunnitteluvirasto. Siirtolaisuustutkimuksia 15. Helsinki 1980.
- Munter, Arja, Läntisen Uudenmaan muuttohalukkuus- ja elinolosuhdetutkimus. Siirtolaisuusinstituutti. Turku 1981.
- Sandlund, Tom, Geografisk förändring bland en åldersgrupp finlandssvenskar 1950-1970. Språkgrupp och mobilitet. Ethnicity and mobility. SLS/Åbo Akademi/Finland. Forskningsrapporter - Research reports. Mob. No 7, 1981. Särtryck. Meddelanden från Stiftelsen för Åbo Akademi forskningsinstitut Nr 60. Åbo 1981.
- Svenska emigrationskommitténs delbetänkande. Suomenruotsalaisen siirtolaisuuskomitean valimietintö. Kommittébetänkande - komiteamietintö 1979:15. Helsinki 1979
- Svenka emigrationskommitténs betänkande. Suomenruotsalaisen siirtolaisuuskomitean mietintö. Kommittébetänkande 1980:24. Helsinki 1980.
- Söderling, Ismo, The Basis of Internal Migration Research. Turku, January 8, 1981. Institute of Migration.
- Wester, Holger, Siirtolaisuus Ruotsiin ennen toista maailmansotaa. Ruotsiin muuton ongelmat. Ruotsin siirtolaisuuden seminaari 4.-5.5 1978, Turku. Esitelmät ja keskustelut. Toim. Arja Munter. Siirtolaisuusinstituutti. Siirtolaisuustutkimuksia A 7, Vaasa 1979.

SWEDISH-SPEAKING FINNS AND MIGRATION

The Swedish-speaking population of Finland, which lives mostly in coastal areas and the archipelagoes, has proportionally diminished at a steady rate and is now down to about six per cent of the total. The decrease in the size of this linguistic minority is the result of a low birth rate, the adoption of Finnish by many as their mother tongue and, in particular, the heavy emigration from Swedish-speaking areas.

The Swedish-speaking Finns have strong migratory traditions, for up to as late as the mid-1960s a large proportion of the emigrants from Finland belonged to the Swedish-speaking minority. The emigration of large numbers of people to Sweden from Swedish-speaking areas of Finland has been influenced by such factors as, for example, the geographical proximity of these areas to neighboring Sweden, the cultural affinities between the two populations, and the circumstance that there are no language barriers to surmount. A further factor contributing to the liveliness of the migratory movement must be sought in the circumstance that the internal mobility of the population evidently offers the Finnish Swedes no alternative in cases where they

seek to improve their living conditions. The Finnish Swedes move from locality to locality inside the country to a conspicuously lesser extent than the national average.

Besides their below-average immigratory propensity, the Swedish-speaking Finns differ from the population at large in the respect that their migratory movements take place more commonly inside the boundaries of their native province. Most commonly, provincial immigrations take place in the areas with the densest concentrations of Swedish-speaking inhabitants.

In Finland, there exist distinct northern and southern Swedish-speaking areas; but there has been extremely little migratory movement between these two regions, although no linguistic obstacles to such migrations are in the way.

Little research has been done on immigration among the Swedish-speaking Finns. But such research could conceivably open up new vistas on the study of emigration, too, and knowledge of the phenomenon of immigration might also help broaden understanding of the nature of Finnish-Swedish emigration.